

vždy za určitou formu odkrývající magie, pan Horák, pokud by vůbec předloženou knihu dočetl až do konce, by jen hluboce povzdychl nad tím, jak na povrch složitě a v jádru banálně, bez jakéhokoliv smyslu či nového vhledu lze nahlížet svět politického vyjednávání. Musel by říct, i když asi ne autorovi do očí, jelikož

přece jen určitě ne vše pochopil, že se mu ta kniha nelíbila a že, čistě zjiště podle ekonomických pravidel, se mu nevrátila ani malinká část nákladů, které musel pro její přečtení vynaložit.

Martin Lux

Jan Kořenský: *Proměny myšlení o řeči*

Praha, Karolinum 1998, 310 s.

Kniha *Proměny myšlení o řeči*, kterou vydala Filozofická fakulta univerzity Karlovy v roce 1998 (vyšla v roce 1999), představuje výběr z časopiseckých a knižních publikací od roku 1968 do současnosti. Publikace vyšla jako reprezentativní výběr k autorovým šedesátinám.

Proč se této knize věnujeme v časopise navýsost sociologickém? Kořenského analýzy se sociologické problematiky velmi těsně dotýkají, a zejména chceme upozornit na dva aspekty: jednak Kořenský představuje vyspělý typ lingvistického myšlení, které jako mnoho jiných lingvistů dostalo do vínu světově uznávaný odkaz Pražského lingvistického kroužku a pražského strukturalismu, ale jako nemnozí neskončilo jen opakováním poznatků již dříve vyslovených a jednak Kořenský vždy nabízel ucelený koncept výzkumného programu, který by umožnil dostat českou lingvistiku na jinou kvalitativní úroveň, a prakticky jeho nabídka dosud trvá, aniž sociální organismus lingvistické obce pozitivně reaguje.

Oba tyto aspekty považujeme za tolik závažné, aby vstoupily do kontextů širších, než jsou kontexty lingvistické.

Jan Kořenský je typem lingvisty, který nejen citlivě reaguje na empirické fakty a zjištění z analýzy textů a komunikačních událostí, ale od samých počátků svého lingvistického vývoje je schopen spřádat tyto poznatky do teoretických formulací a budovat soustavnou a vnitřně nerozpornou teoretickou reflexi jak empirických poznatků, tak jejich konceptualizací u jiných lingvistů. Zejména bychom chtěli zdůraznit komplexnost a vnitřní nerozpornost jeho reflexí, která mu umožnila, aby vyrostl v samostatného a nezávislého lingvistického myslitele. V dobách, kdy světová lingvistická

produkce byla dostupná jen nemnohým lingvistům a o odbornou literaturu byla opravdová nouze, Kořenský čistě z logiky vlastního uvažování o jazyku předjímal vývoj světové lingvistiky.

Není proto divu, že z odkazu Pražské školy nejdříve pochopil nosnost zájmu o lingvistiku „la parole“, o řečové aspekty komunikační události, že se o tyto aspekty soustavně zajímal a teoreticky je zpracovával. Tato orientace na výpovědní událost nebyla však motivována přebytkem informací o „la langue“, o jazykovém systému, ale jako důsledek vnitřně nerozporného myšlení o teoretickém konceptu budování gramatiky ze sémantické báze. Je třeba zdůraznit, že v té době (sedmdesátá léta) ostatní lingvisté pilně rozšiřovali jazykový systém na rovině syntaktické a starali se o konečný počet komplexních větných vzorců.

Rozpracování řečového jednání a jeho prověření v různých typech komunikačních událostí dovedlo Kořenského k úvaze o novém prověřování reálné existence češtiny, které by vycházelo právě z konkrétních komunikačních událostí, přesně je popsalo a odpovědělo na otázky, jak (jakým jazykem) lidé opravdu komunikují a co je tedy reálným cílem jazykových kodifikací, jazykové kultury a jazykové výchovy. I tady Kořenský předjímal mnohé, co později radikálně zformulovala konverzační analýza nebo etnolingvistika. I v této době (osmdesátá léta) nabízel projekt, jehož realizace by v současnosti znamenala mít k dispozici daleko přesnější a „tradic zbařenou“ představu o spisovné češtině. Dostali bychom se tak ze začarovaného kruhu citování minulých názorů a argumentování pochybným sociálním statutem lingvistů v otázkách jazykové kultury a kodifikační správnosti.

Ani v současnosti, kdy vše minulé bylo zapomenuto a konjunkturálně se argumentuje postmoderní hravostí a kreativitou, Kořenský